

Innledning

Øivind Varkøy og Henrik Holm

Å bedrive *musikkfilosofi* er å tenke omkring musikkens natur, vesen, hensikt, verdi og funksjon i menneskelivet. Denne tenkningen er ofte forbundet med ulike virkelighetsforståelser, livsanskuelser og verdisyn. Mens *musikkestetikken* arbeider med blant annet spørsmål om musikkens innhold, mening og betydning samt vurderinger av musikk, går musikkfilosofien ofte et skritt lenger, idet man gjerne drøfter denne i sammenheng med verdensanskuelser og ideologiske og religiøse forestillinger. Slik kan det se ut som om forskjellene mellom musikkestetikk og musikkfilosofi i all hovedsak dreier seg om at musikkfilosofien er orientert mot bredere og mer generelle perspektiver enn musikkestetikken. Samtidig forholder musikkestetisk tenkning seg alltid til generelle verdisyn og livssyn. Tenkning om noe man muligens innbiller seg er «rent estetisk», vil alltid måtte vurderes i relasjon til forestillinger om mennesket, verden, politikk og religion. Slik sett blir musikkestetikk og musikkfilosofi to sider av samme sak. Dette avspeiles i denne samlingen av tekster. Det mediet all musikkfilosofi fremstiller tenkningen i, er språket. Derfor inngår problematiseringen av språkets formidlingsprosess, både implisitt og eksplisitt, som et grunnleggende element i all akademisk skriving om musikk. Vi håper tekstene i antologien kan bidra til et økt problembewissthet rundt det språklige forholdet mellom *musikk som klang* og *musikk som tanke* i en akademisk kontekst. Den akademiske konteksten muliggjør både systematiske og historiske tilnærminger til musikk som gjenstand for filosofisk tankeutvikling.

I en norsk akademisk kontekst er musikkfilosofi så vel som musikkestetikk definert som del av musikkvitenskapen. I kapittel 5 i boken *Musikkvitenskap* redegjør Even Ruud (2016) samlet for musikkestetikk og musikkfilosofi. Ruud løfter i denne sammenhengen frem faghistorien fra

Sitering av denne artikkelen: Varkøy, Ø. & Holm, H. (2020). Innledning. I Ø. Varkøy & H. Holm (Red.), *Musikkfilosofiske tekster. Tanker om musikk - og språk, tolkning, erfaring, tid, klang, stillhet m.m.* (s. 9–11). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.115.cho>
Lisens: CC-BY 4.0.

antikkens musikktenkning, via Descartes og Leibniz, Rameau og Rousseau til Hanslick og Schopenhauer, før han drøfter aktuelle tematikker knyttet til det musikkestetiske og musikkfilosofiske fagfeltet i dag. Her handler det blant annet om diskusjoner av musikkbegrepet, kvalitet, estetisk verdsettning, emosjoner, det estetiskes funksjoner, musikk og etikk, musikalsk mening med mer. Slik kan dette feltet sies å utgjøre et fundamentalt element i enhver musikkfaglig grunnlagstenkning. Desto mer problematisk er det hvis det ikke også utgjør en sentral del av det refleksjonsgrunnlaget som tilbys til studenter i høyere musikkutdanning av ulike slag.

Tanken bak denne antologien er å gi et bredt bilde av norsk musikktenkning anno 2020. For det første er forfatterne tilknyttet forskjellige institusjoner: Norges musikkhøgskole, Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, OsloMet – storbyuniversitetet, Høgskolen i Innlandet og Steinerhøyskolen i Oslo. For det andre omfatter forfattergruppen både doktorgradsstipendiater, faste universitets- og høyskoleansatte forskere og lærere samt «professores emeriti». For det tredje representerer forfatterne ulike fagområder: musikkvitenskap, musikkutøvelse, komposisjon, filosofi, musikkpedagogikk og musikkterapi.

Sist, men ikke minst er bredden ivaretatt ved det faktum at tematikken i tekstene er meget variert. Her finnes tekster om økologisk musikkforståelse (Ruud), kunstverkets nødvendighet for eksistensiell erfaring (Varkøy), musikalsk-estetisk erfaring (Rinholm), musikalsk etikk (Nielsen), glatt-hetens estetikk (Fredriksen), musikkfilosofiske tankekonstellasjoner om musikalsk mottakelighet og språk (Holm), musikk som kontrafaktisk meningsskaping (Manum), musikk som gestikk (Carlsen), Platons musikktenkning (Stene), Wackenroder og Tiecks musikalske fantasier (Tellmann), langstrakt musikalsk form (Guldbrandsen), fortolkning og dialektikk hos Adorno og Harnoncourt (Bernhardt), Ingardens musikkfilosofi (Hovland), klangen som musikkverkets tingsmessige grunn (Lyngseth), musikalsk improvisasjon (Stensæth og Kruse), utkast til en musikkinspirert livsanskuelse (Kjerschow), musikk og filosofi som transformativ praksis (Eftestøl) og stillheten som lydsinnets himmelhvelving (Thoresen).¹

---

1 Tekstene i boken er fagfellevurdert, Lasse Thoresens tekst unntatt. Hans tekst representerer imidlertid for oss et viktig og viktig bidrag fra kunstnerisk hold. Vi er glad for å ha også denne teksten med i antologien.

Vi har forsøkt å presentere tekstene i en rekkefølge som avspeiler denne bredden i tematikker. Vi har imidlertid ikke konstruert tematiske overskrifter for å samle de forskjellige artiklene som de forskjellige artiklene kunne samles under. Artiklene er i seg selv for mangfoldige til å kunne presses inn i et slikt rigid tematisk system. Likevel vil leseren kunne ane veien fra de innledende tekstene som på forskjellig vis kretser omkring forholdet mellom musikk, musikalsk erfaring og menneskesyn, via tekster som på ulike måter drøfter musikk som uttrykk, mening og språkliggjøring, musikalsk tolkning og musikalske elementer, til de avsluttende tekstene som på forskjellig vis kan sies å berøre forholdet mellom musikk og livsanskuelse.

Ingen forfatter skriver fra et nøytralt sted. Man taler alltid fra en eller annen posisjon, med en eller annen interesse, og man har som regel en bestemt musikalsk referanseramme. Å abstrahere fra sin egne estetiske erfaring av musikk når man skriver om musikk, er umulig og heller ikke noe ønske. Spesielt innenfor human- og samfunnsvitenskapene vil det være slik at enhver forskningsinteresse og drøfting, argumentasjon og begrepsbruk må ses i sammenheng med forfatterens «verdensanskuelse». Det faktumet er naturligvis ikke minst aktuelt når man skriver om musikkfilosofi. Dette gjenspeiles ikke bare i de forskjellige tekstenes varierende tematikk, men også i deres forskjellige teoretiske og filosofiske posisjoneringer som trekkes inn, drøftes og inntas, samt i argumentasjonsform og skrivestil. Redaktørene har i alle henseender stilt forfatterne fullstendig fritt. Boken preges av forfatternes personlige stemmer – fordi poenget med denne samlingen er å dokumentere rikdommen og mangfoldet i norsk musikktenkning anno 2020.²

Vi håper at lesningen av norsk musikktenkning anno 2020 vil kunne bidra til videre refleksjon og diskusjon omkring musikk og språk, tolkning, erfaring, tid, klang og stillhet – og mye mer.

---

2 Denne antologien med norsk musikktenkning anno 2020 rommer også to tekster på dansk. Det bedrives nemlig også norsk musikktenkning av en dansk musikkviter ansatt ved Universitet i Oslo (Nanette Nielsen) og av en norsk musiker og filosof bosatt i Danmark (Øyvind Lyngseth).